

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 309/2012-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. septembra 2012 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti A. K. S., V., zastúpenej advokátkou JUDr. K. G., P., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 50/2009, za účasti Okresného súdu Piešťany, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. K. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 50/2009 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Piešťany prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 50/2009 konal bez zbytočných prietahov.

3. A. K. S. priznáva finančné zadostúčinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré jej je Okresný súd Piešťany povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Piešťany je povinný uhradiť A. K. S. trovy konania v sume 269,58 € (slovom dvestošesťdesiatdeväť eur a päťdesiatosem centov) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. K. G., P., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. apríla 2012 doručená sťažnosť A. K. S., V. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. K. G., P., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Piešťany (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 50/2009.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka podala 22. júna 2009 okresnému súdu návrh na zvýšenie výživného proti žalovanému — otcovi maloletých detí (ďalej len „žalovaný“), ktorý je vo výkone trestu odňatia slobody; vec je okresným súdom vedená pod sp. zn. 8 P 50/2009.

Sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uvádza:

«Dňa 22. 06. 2009 podala sťažovateľka ako matka 2 maloletých detí, mal. L. L. a mal. E. L., návrh na zvýšenie výživného voči otcovi: J. L., v tom čase aj toho času vo výkone trestu odňatia slobody... za trestný čin vraždy otca sťažovateľky a pokusu o vraždu matky sťažovateľky.

Dňa 26. 10. 2009 (4 mesiace po podaní návrhu) bolo vytýčené a konalo sa 1. pojednávanie vo veci. Na tomto pojednávaní bola vypočutá sťažovateľka a pojednávanie

bolo odročené za účelom pribratia prekladateľa/tlmočníka so znalosťou gréckeho jazyka do konania. Sťažovateľka je toho názoru, že súd mohol a mal bezodkladne, prípadne v primeranej lehote, zistiť túto skutočnosť v rámci prípravy pojednávania pred vytyčením pojednávania, a to z dôvodu, že pobyt odporcu vzhľadom k výkonu nepodmienečného trestu bol jednoznačne známy ako aj priezvisko a meno odporcu nasvedčovalo, že pôjde o cudzieho štátneho príslušníka. Preto súd nemusel čakať do vytyčeného pojednávania, mohol a mal urobiť potrebné úkony k zisteniu týchto okolností.

Po 1. pojednávaní a po uplynutí 10 mesiacov od tohto pojednávania, po urgencii zo strany sťažovateľky (urgencia zo dňa 13. 08. 2010) Okresný súd Piešťany (ďalej len „súd“)

- vykonal výsluch odporcu (o tomto úkone nebola sťažovateľka vôbec upovedomená)

- následne 20. 09. 2010 uznesením do konania pribral tlmočníka/prekladateľa so znalosťou gréckeho jazyka,

- dňa 05. 10. 2010 požiadal tlmočník/prekladateľ o vylúčenie z konania, a až dňa 12. 1. 2011 ustanovil súd vo veci nového tlmočníka/prekladateľa a

- dňa 24. 03. 2011 (3 mesiace po vydaní uznesenia) vydáva súd opravné uznesenie,

- v marci 2012 bolo sťažovateľke doručené uznesenie súdu o priznaní odmeny tlmočníkovi/prekladateľovi. V tomto uznesení sa konštatuje, že súd doručil po jej ustanovení zo dňa 12. 01. 2011, dňa 18. 10. 2011 výzvu na preklad listín. Opätovne až 9 mesiacov po ustanovení tlmočníka/prekladateľa robí súd potrebný úkon.

Sťažovateľka dňa 15. 10. 2010 požiadala verejného ochrancu práv o pomoc pri odstránení prieťahov v konaní, a po upovedomení verejným ochrancom práv o výsledkoch vybavenia podnetu zo dňa 14. 07. 2011 podala sťažovateľka dňa 21. 12. 2011 predsedníčke súdu sťažnosť na porušovanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Predsedníčka súdu konštatuje opodstatnenosť sťažnosti sťažovateľky a zaviazala sa dohliadať nad dodržaním plynulosti konania až do jeho právoplatného skončenia.»

Sťažovateľka zdôrazňuje, že na ľarchu okresného súdu treba v jej prípade pripísať skutočnosť, že „... sťažnosťou dotknuté súdne konanie je konaním starostlivosti o maloletých, kde Ústavný súd SR a taktiež Európsky súd pre ľudské práva pri rozhodovaní požaduje postup súdu s osobitnou alebo mimoriadnou rýchlosťou konania. Potvrďuje to i

samotný občiansky súdny poriadok v § 176 os. 3, ktorý vyžaduje aby konania vo veci starostlivosti súdu o mal. boli vykonávané bez zbytočného odkladu, najneskôr do 6 mesiacov. Pritom súdu nebránili žiadne prekážky, ako napr. prípadný neznámy pobyt otca alebo nemožnosť doručenia súdnych zásielok, na to, aby konal. Práve naopak, tým, že otec mal. detí je vo výkone trestu, súd mal zabezpečenú možnosť riadneho a včasného doručovania.“.

Na základe skutočností uvedených v sťažnosti sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd nálezhom takto rozhodol:

„Základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 50/2009 bolo porušené.

Okresnému súdu Piešťany sa prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 50/2009 konal bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľke sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie ako náhrada nemajetkovej ujmy vo výške 7.000,- eur, ktoré je Okresný súd Piešťany povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Okresný súd Piešťany je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia advokátke JUDr. K. G., P. vo výške 269,58 EUR do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto nálezu.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 309/2012-16 zo 7. júna 2012 ju prijal na ďalšie konanie. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľky a predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedníčku okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadrila k sťažnosti. Právna zástupkyňa sťažovateľky a predsedníčka okresného súdu ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Vzhľadom na oznámenie právnej zástupkyne sťažovateľky a predsedníčky okresného súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii

Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predsedička okresného súdu sa k sťažnosti vyjadrila v prípise sp. zn. Spr 250/2012 z 26. apríla 2012, v ktorom uviedla chronológiu postupu súdu v napadnutom konaní za obdobie od podania návrhu do podania sťažnosti sťažovateľkou a v jeho záverečnej časti uviedla:

„S poukazom na vyššie uvedené procesné úkony, k prietahom v danom konaní zo strany súdu nedochádza, pričom je potrebné poukázať na skutočnosť, že otec maloletých detí je gréckej národnosti a každé jeho podanie napísané v gréckom jazyku je potrebné dať preložiť, čo má za následok predĺženie konania.“

Právna zástupkyňa sťažovateľky v podaní zo 7. augusta 2012 reagujúc na vyjadrenie predsedníčky okresného súdu sp. zn. Spr 250/2012 z 26. apríla 2012 uviedla, že „... sa nestotožňuje so záverom predsedníčky Okresného súdu Piešťany, ktorá sa vyjadrila, že k prietahom v súdnom konaní nedochádza“.

Zo spisu okresného súdu ústavný súd zistil tento priebeh napadnutého konania:

1. Sťažovateľka doručila okresnému súdu 22. júna 2009 návrh, ktorým sa domáha zvýšenia výživného na svoje dve maloleté deti, proti žalovanému, ktorý sa nachádza vo výkone trestu odňatia slobody.

2. Prvé pojednávanie vo veci nariadil okresný súd 18. septembra 2009 na 26. október 2009; na tomto pojednávaní bola vypočutá sťažovateľka a po zistení, že žalovaný komunikuje len v gréckom jazyku, bolo pojednávanie odročené na neurčito z dôvodu ustanovenia tlmočníka.

3. V úradnom zázname z 18. septembra 2009 je uvedené zistenie okresného súdu, že žalovaný komunikuje aj v slovenskom jazyku (táto skutočnosť vyplynula z iného konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 5 P 75/2009); okresný súd preto upustil od ustanovenia tlmočníka a nariadil výsluch žalovaného v nápravnom zariadení na 31. august 2010.

4. Žalovaný odmietol vypovedať v slovenskom jazyku, a preto okresný súd ustanovil uznesením z 20. septembra 2010 tlmočníka, ktoré nadobudlo právoplatnosť 29. septembra 2010.

5. Ustanovený tlmočník požiadal 5. októbra 2010 okresný súd, aby ho vylúčil z tlmočenia úkonov v napadnutom konaní z dôvodu jeho sporu s otcom žalovaného.

6. Okresný súd uznesením z 12. januára 2011 odvolal pôvodne ustanoveného tlmočníka a ustanovil novú tlmočičku-prekladateľku (ďalej len „tlmočička“) a následne ju urgoval na vykonanie príslušného tlmočičkeho úkonu.

7. Tlmočička 27. mája 2011 predložila okresnému súdu pretlmočené listiny, ktoré boli následne 8. júla 2011 doručené na vyjadrenie žalovanému; žalovaný predložil svoje vyjadrenie k listinnej dokumentácii okresnému súdu, ktorý ho zaslal tlmočičke 18. októbra 2011.

8. Tlmočička predložila okresnému súdu preklad 28. októbra 2011.

9. Dňa 8. novembra 2011 bola vec sťažovateľky pridelená náhodným výberom inej zákonnej sudkyňi z dôvodu preloženia pôvodnej zákonnej sudkyne na výkon funkcie na Okresný súd Bratislava V.

10. Dňa 15. februára 2012 okresný súd uznesením priznal odmenu za tlmočičky úkon. Od uvedeného dátumu okresný súd vo veci nekonal z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne.

11. Prípisom zo 17. júla 2012 okresný súd dožiadal Okresný súd Ružomberok o výsluch žalovaného, pričom do dňa rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti spis nebol okresnému súdu vrátený.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 8 P 50/2009.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľky.

1. Predmetom napadnutého konania je rozhodovanie o návrhu sťažovateľky na zvýšenie výživného na dve maloleté deti. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že rozhodovanie tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej agendy okresných súdov, v rámci ktorej existuje ustálená judikatúra obsahujúca aj metodiku postupu všeobecných súdov, a preto nemožno považovať vec sťažovateľky za právne zložitú. Rovnako nepovažuje ústavný súd predmetnú vec za skutkovo zložitú, a to aj napriek tomu, že žalovaný sa domáhal zabezpečenia tlmočenia, v dôsledku čoho musel okresný súd ustanoviť tlmočníka a zabezpečiť prostredníctvom neho preklad listinnej dokumentácie, čo objektívne malo vplyv na dĺžku napadnutého konania. Z hľadiska povahy veci ústavný súd zdôrazňuje, že vo veciach, v ktorých sa rozhoduje o výživnom, resp. sa vymáha výživné pre maloleté dieťa, ide o existenčné veci v rámci agendy starostlivosti súdu o maloletých, ktoré vyžadujú zo strany všeobecných súdov mimoriadnu pozornosť. Tejto skutočnosti zodpovedá aj § 176 ods. 3 OSP, ktorý ukladá súdom vo veciach starostlivosti o maloletých rozhodnúť bez zbytočného odkladu, najneskôr do šiestich mesiacov.

2. Sťažovateľka ako účastníčka napadnutého konania bola podľa zistení ústavného súdu v doterajšom priebehu aktívna, poskytovala okresnému súdu požadovanú súčinnosť a v záujme urýchlenia jeho priebehu dvakrát podala predsedníčke okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní, pričom o nápravu a pomoc žiadala aj verejného ochrancu práv, ktorý po prešetrení jej sťažnosti dospel k záveru, že je dôvodná. Na tomto základe ústavný súd konštatoval, že sťažovateľke nemožno pripísať na ťarchu stav, v akom sa nachádzalo napadnuté konanie v čase doručenia sťažnosti ústavnému súdu.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd v tejto súvislosti poukázal na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej zbytočné prieťahy v súdnom konaní môžu byť zapríčinené nielen neodôvodnenou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

Vychádzajúc zo svojich zistení (pozri časť I tohto nálezu) ústavný súd konštatoval, že v doterajšom priebehu napadnutého konania došlo jednak k neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu (najmä v období od 26. októbra 2009 do 31. augusta 2010 a následne v období od 15. februára 2012), ako aj k jeho neefektívnej činnosti (najmä v súvislosti s ustanovením tlmočníka a zabezpečením prekladu listinnej dokumentácie), pričom ani s odstupom troch rokov od začatia konania vo veci meritórne nerozhodol, čo vzhľadom na povahu veci sťažovateľky, ktorá vyžaduje mimoriadnu starostlivosť, nemožno považovať z ústavného hľadiska za akceptovateľné.

Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že v napadnutom konaní došlo postupom okresného súdu k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal.

V nadväznosti na bod 1 výroku tohto nálezu ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných priet'ahov (bod 2 tohto nálezu).

III.

Keďže ústavný súd rozhodol o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Aj keď ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných priet'ahov v konaní, nepovažoval vzhľadom na okolnosti prípadu uplatnenie tejto svojej právomoci za dostatočné na to, aby sa dosiahla vo veci účinná

náprava, a preto dospel k názoru, že treba rozhodnúť aj o žiadosti sťažovateľky priznať jej primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

Sťažovateľka žiadala, aby jej bolo priznané finančné zadosťučinenie v sume 7 000 € s poukazom na povahu predmetnej veci, ako aj *„útrapy, ktoré si sťažovateľka musela a musí vytrpieť v snahe zabezpečiť dôstojnú úroveň pre svoje deti...“*.

Pri určení sumy primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Zohľadňujúc predovšetkým povahu posudzovanej veci, doterajšiu dĺžku napadnutého konania a jeho aktuálny stav, ako aj správanie sťažovateľky ako účastníčky konania ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v sume 2 000 € primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 3 výroku tohto nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním advokátkou (bod 4 výroku tohto nálezu). Za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2012 patrí podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej

republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov odmena 127,16 €, čo spolu s režijným paušálom (7,63 €) predstavuje odmenu za jeden úkon v sume 134,79 €. Ústavný súd priznal úhradu trov konania za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti) v celkovej sume 269,58 €. Ústavný súd zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť tieto trovy na účet právnej zástupkyne sťažovateľky do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. septembra 2012